

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2025.3.07>

Постановка проблеми. Проблематика економічної безпеки соціально-економічної системи в умовах воєнного стану є ключовою для досягнення сталого розвитку, забезпечення національної стійкості, національної безпеки та обороноздатності України в цілому. *Мета статті* полягає у обґрунтуванні теоретичних і методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення та розвитку організаційного механізму забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану. *Об'єкт дослідження* – процеси підвищення економічної безпеки соціально-економічної системи та механізмів їх забезпечення. *Методи, використані в дослідженні:* теоретичною і методологічною основою дослідження стали положення загальнонаукової методології, поєднання загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, аналізу й синтезу, історичного, монографічного і логічного, індукції та дедукції, що дало можливість розкрити механізми та інструментарії забезпечення економічної безпеки. *Гіпотезою дослідження стало припущення*, щодо можливості забезпечення економічної безпеки шляхом використання цивільно-військового співробітництва. *Виклад основного матеріалу.* Обґрунтовано теоретичні засади формування економічної безпеки соціально-економічної системи та механізмів її забезпечення. Розглянуто тлумачення сутності поняття економічна безпека соціально-економічної системи, що дало змогу виділити підходи до її трактування. Визначено систему й механізми забезпечення економічної безпеки та її складники: ЦВС, органи державної і місцевої влади, засоби масової інформації, громадянське суспільство, волонтери та недержавний сектор. Обґрунтовано роль цивільно-військового співробітництва як провідного у забезпеченні та підвищенні економічної безпеки під час воєнного стану. *Оригінальність та практичне значення дослідження:* Доведено необхідність розвитку організаційного механізму шляхом використання ЦВС як чинника забезпечення економічної безпеки, ефективної міжвідомчої взаємодії на етапах запобігання загрозам та фактору національної стійкості. *Висновки дослідження.* Доведено, що в умовах сьогодення економічна безпека соціально-економічної системи виступає фактором національної стійкості. Її забезпечити її можна шляхом розвитку організаційного механізму через налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії ЦВС з органами державної і місцевої влади, засобами масової інформації, громадянським суспільством, волонтерами та недержавним сектором. Що, у свою чергу, потребує підготовки спеціалістів із кризового управління, стратегічних комунікацій та міжвідомчої координації, та формування мережі науково-аналітичних і навчально-методичних центрів з розвитку механізмів співробітництва. *Подальші дослідження* варто вести з питань формування в Україні комплексної організаційної моделі забезпечення економічної безпеки та стійкості регіонів і територіальних громад.

Ключові слова:

економічна безпека, організаційний механізм, співробітництво, цивільно-військове співробітництво, міжвідомча координація, комунікації.

¹ **Самойленко Інна Олександрівна**, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування, Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна.

Samoilenko Inna, Doctor of Sciences (Economic), Associate Professor, Professor of the Management and Business Administration Department, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute", Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3623-4998>

e-mail: samoylbox@gmail.com

ORGANIZATIONAL MECHANISMS FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM UNDER MARTIAL LAW

Problem statement. The issue of economic security of the socio-economic system under martial law is crucial for achieving sustainable development, ensuring national resilience, national security, and Ukraine's defense capability as a whole. *The purpose of the article* is to substantiate theoretical and methodological foundations and to develop practical recommendations for the improvement and development of the organizational mechanism of ensuring economic security of the socio-economic system under martial law. *Object of the research* – the processes of enhancing the economic security of the socio-economic system and the mechanisms for its provision. *Methods.* The theoretical and methodological basis of the research rests on the principles of general scientific methodology, combining general and special research methods, analysis and synthesis, historical, monographic and logical approaches, induction and deduction. This made it possible to reveal mechanisms and tools for ensuring economic security. *Research hypothesis.* The hypothesis of the study is the assumption regarding the possibility of ensuring economic security through the use of civil-military cooperation. *Main findings.* The article substantiates the theoretical foundations for the formation of economic security of the socio-economic system and the mechanisms for its provision. It considers the interpretation of the essence of the concept of economic security of the socio-economic system, which made it possible to identify approaches to its definition. The system and mechanisms of ensuring economic security and its components have been defined: civil-military cooperation (CMC), state and local authorities, mass media, civil society, volunteers, and the non-governmental sector. The role of civil-military cooperation as a key factor in ensuring and strengthening economic security under martial law is substantiated. *Originality and practical significance of the research.* The necessity of developing the organizational mechanism through the use of CMC has been proven, both as a factor in ensuring economic security and as an instrument of effective interagency interaction at the stages of threat prevention and a factor of national resilience. *Conclusions.* It is demonstrated that under present conditions, the economic security of the socio-economic system functions as a factor of national resilience. It can be ensured through the development of an organizational mechanism by establishing effective interagency cooperation between CMC, state and local authorities, mass media, civil society, volunteers, and the non-governmental sector. This, in turn, requires the training of specialists in crisis management, strategic communications, and interagency coordination, as well as the formation of a network of research, analytical, and training centers for the development of cooperation mechanisms. *Further research* should focus on the development of a comprehensive organizational model of ensuring economic security and resilience of regions and territorial communities in Ukraine.

Keywords:

economic security, organizational mechanism, cooperation, civil-military cooperation, interagency coordination, communications.

Постановка проблеми. Задля ефективного функціонування соціально-економічної системи та досягнення сталого розвитку, необхідно сформувані сприятливе середовище, яке б забезпечувало належні зовнішні та внутрішні умови. Одним з-поміж найважливіших чинників цього є створення та запровадження організаційного механізму забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи, що спрямований на забезпечення стану захищеності соціально-економічної системи від деструктивних чинників (загроз, конфліктів, ризиків, кризових питань як внутрішнього так і зовнішнього характеру). Тобто організаційний механізм забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи є формою реалізації функції управління економічною безпекою.

Одним із дієвих організаційних механізмів, що дозволяє миттєво реагувати на виклики в зміні цивільного середовища, впливати на безпеку та управління і адміністрування є використання цивільно-військового співробітництва (ЦВС) із залученням представників ЦВС Збройних Сил України до участі в процесах управління та адміністрування на місцях. В цьому контексті питання щодо використання цивільно-військового співробітництва як організаційного механізму забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану є актуальним та потребує свого глибокого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти економічної безпеки досліджено в роботах Повзун Д.І. [1], Возняк Г.В. [2], Іванишина В.В. [3]. Націона-

льним інститутом стратегічних досліджень [4,5] на постійній основі здійснюється аналітичний моніторинг щодо рівнів та загроз економічної безпеки та її складових частин проти України. Наукові публікації [6,7] присвячені особливостям формування концептуально-теоретичних основ управління оборонними ресурсами в системі забезпечення воєнно-економічної безпеки держави. Водночас, незважаючи на науковий інтерес до проблематики та значну кількість публікацій, питання щодо використання цивільно-військового співробітництва як інструменту забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи залишається недостатньо дослідженим.

Мета статті полягає у обґрунтуванні теоретичних і методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення та розвитку організаційного механізму забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглядати питання щодо цивільно-військового співробітництва як організаційного механізму забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану, розкриємо сутнісний зміст понятійного апарату «економічна безпека».

Автор роботи [8, с. 6] говорить про економічну безпеку як характеристику системи, що самоорганізовується та саморозвивається, стан, за якого економічні параметри дають змогу зберегти головні її властивості: рівновагу і стійкість за мінімізації загроз. С. Дубецька розглядає економічну безпеку з точки зору його стійкості (самовиживання) та розвитку в умовах внутрішньо-зовнішніх загроз, непередбачуваних дій та складно прогнозованих чинників які знаходяться в системі взаємозв'язків [9, с. 170]. На думку О. Є. Користіна, економічна безпека – це стан забезпечення стійкості національної економіки, що зберігає її здатність до саморозвитку, незважаючи на несприятливі зовнішні загрози. Саме акцент на стійкості є виправданим, бо стійкість системи пов'язана з її здатністю зберігати динамічну рівновагу, успішно адаптуватися за допомогою політичних, правових та інших механізмів до умов, що змінюються, зокрема ефективно долати кризові явища [10].

Вивчення ряду джерел [1-12] щодо тлумачення сутності поняття економічна безпека соціально-економічної системи дало змогу виділити підходи до його трактування – це ресурсно-функціональний, ентропійно-функціональний, комерційно спрямований, стійкісно-орієнтований. Ознаками економічної безпеки соціально-економічної системи є:

- захищеність соціально-економічної системи від наявних та потенційних загроз із внутрішнього та зовнішнього середовища;
- стійкість та стабільність, які реалізуються через забезпечення відповідного рівня прибутковості;
- узгодженість і реалізація економічних інтересів відповідно до стратегічної мети діяльності підприємства;
- можливість самоорганізації та саморозвитку.

Отже, економічну безпеку варто трактувати як стан надійної захищеності соціально-економічної системи від наявних та потенційних загроз із внутрішнього та зовнішнього середовища, який дає можливість для самоорганізації та саморозвитку, гарантує стійкість та стабільність в умовах відповідного рівня прибутковості, узгодженості й реалізації економічних інтересів.

На стан економічної безпеки впливають певні чинники, які прийнято поділяти на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники економічної безпеки пов'язані з розвитком соціально-економічних сфер на основі використання власних ресурсів. Система внутрішніх чинників охоплює такі чинники: структурні; фінансові; правові; виробничі; ресурсні; соціально-економічні; науковотехнічного розвитку; організаційно-управлінські; техногенні; використання трудових ресурсів тощо [11, с. 83]. До соціально-економічних чинників належать: оплата праці, умови праці, рівень освіти.

Крім того, економічну безпеку варто розглядати як елемент національної безпеки який забезпечується наявністю двох станів: 1) станом юридичного механізму та 2) станом фінансово-кредитної системи держави з позицій стабільності грошово-кредитних відносин.

До забезпечувальної частини доцільно віднести такі елементи як:

1. науково-методичне забезпечення (теоретичні розробки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства);

2. організаційно-економічне забезпечення (у т.ч. організаційна структура управління, організаційна культура, мотивація інноваційної активності);

3. фінансове забезпечення (джерела фінансування, основні засоби і оборотні фонди);

4. техніко-технологічне забезпечення (обладнання, технології тощо);

5. кадрове забезпечення;

6. інформаційно-аналітичне забезпечення (ІТ, програмне забезпечення; стратегічні показники; налагоджений документообіг);

7. нормативно-правове забезпечення:

7.1. державне правове забезпечення (Конституція України, Кодекси, Закони, Укази Президента, Постанови уряду, Положення Кабінету Міністрів, накази, листи міністерств та відомств, Постанови Верховної Ради України);

7.1. внутрішнє нормативне забезпечення (статут юридичної особи, політика економічної безпеки, інноваційна політика, облікова політика, інструкції, нормативи, норми, методичні вказівки, інша нормативна документація);

8. матеріально-технічне забезпечення;

9. функціональне забезпечення (виконання керівництвом);

10. структурне забезпечення (служба економічної безпеки підприємства або розподіл функцій між наявними підрозділами);

11. інституційне забезпечення (державні регулювальні та правоохоронні органи);

12. та ін.

Відповідно до пункту 47 Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392, Україна має сформулювати й запровадити національну систему стійкості, яка передбачає, чітку взаємодію, у питаннях запобігання й реагування на загрози, між сектором безпеки і оборони, державними органами, територіальними громадами, бізнесом, суспільством і населенням. Налагодження надійних каналів комунікації державних органів із населенням на всій території України, подолання наслідків кризових ситуацій тощо. Акцентуємо увагу, що ключовим тут виступає поняття «стійкості». Як зазначає Левицький В. доктор історичних наук: «В Україні еко-

номічний розвиток характеризується послідовно нестійкими показниками. У зв'язку з цим надзвичайно пріоритетним є окреслення критеріїв, які б визначали сталість економічного зростання та напрямки, за якими його потрібно реалізовувати. Адже саме критерії означення поняття «стійкості» будуть визначати фактори, що вказують на прискорення зростання національної економіки» [12].

В цьому контексті постає завдання щодо формування необхідних організаційних механізмів на всіх рівнях управління соціально-економічною системою. Як наголошує Левицький В. «При дослідженні соціально-економічних систем, постає важливе питання щодо управління їх адаптацією і пристосуванням до перманентності змін в умовах невизначеності розвитку сучасної глобальної економіки» [12].

Одним із дієвих інструментів, що дає можливість забезпечити економічну безпеку соціально-економічної системи, сприяє адаптації і пристосуванню до перманентності змін в умовах невизначеності та дозволяє миттєво реагувати на виклики в зміні цивільного середовища є використання цивільно-військового співробітництва (ЦВС). Цивільно-військове співробітництво – співробітництво, яке забезпечує проведення миротворчих заходів в ході локальних конфліктів, війн. ЦВС є найбільш ефективним та результативним сегментом відносин по взаємодії збройних сил України, органів державної і місцевої влади, підприємств і організацій, населення і засобів масової інформації, громадських організацій і волонтерського руху. Тобто мова йде про запровадження організаційного механізму міжвідомчої співпраці (ЦВС, органів державної і місцевої влади, підприємств, організацій, засобів масової інформації і громадянського суспільства). За джерелом [13] організаційний механізм – це категорія управління, що охоплює цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив суб'єктів, дії, спрямовані на досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали. В цьому контексті, використовуючи ресурси та можливості ЦВС Збройних Сил України, місцеві органи влади, військові та (або) військово-цивільні адміністрації зможуть мати дієвий механізм оцінки цивільного середовища. До того ж, використання даного

механізму дозволить оперативно впливати на більшість ризиків та уникати як гуманітарних криз, так і інших криз пов'язаних з веденням бойових дій, або окупацією чи деокупації певних територій. Крім того, ЦВС передбачає не лише налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії на етапах запобігання загрозам, реагування на загрози, кризові та надзвичайні ситуації, воно забезпечує взаємовигідне співробітництво з громадянським суспільством, волонтерами та недержавним сектором. Саме тому ЦВС є функцією збройних сил країн-членів НАТО, яка виконується як органами військового управління – на стратегічному та оперативному рівнях, так і військовими частинами та підрозділами – на тактичному рівні.

Варто зазначити, що необхідність створення структур цивільно-військового співробітництва в органах військового управління збройних сил країн НАТО виникла у другій половині 80-х років XX століття у зв'язку з численними міжетнічними конфліктами на територіях країн Південної та Східної Європи, для врегулювання яких залучалися міжнародні миротворчі контингенти. З урахуванням досвіду операцій на території колишньої Югославії, військові аналітики НАТО дійшли висновку, що застосування військової сили, власне, вже не є вирішальним фактором для досягнення кінцевої мети. Наявні виклики і загрози потребують постійного моніторингу цивільного середовища, всебічного вивчення і прогнозування впливу громадянського суспільства на дії військових багатонаціональних сил. Саме це забезпечує ефективне проведення заходів цивільно-військового співробітництва під час застосування міжнародних миротворчих контингентів. У стратегічній концепції НАТО, прийнятій на Вашингтонському саміті 23 – 25 квітня 1999 року, зазначено: «Взаємодія між об'єднаними збройними силами і цивільним оточенням (включаючи урядові і неурядові організації) в операційній зоні є провідною умовою успіху операцій».

Організація ЦВС потребує злагодженого механізму міжвідомчої співпраці (сторонами міжвідомчої співпраці є органи державної і місцевої влади, підприємства, організації, засоби масової інформації, громадські організації, волонтери, населення тощо) шляхом:

- 1) чіткого визначення місії;
- 2) окреслення основних цілей і завдань;

3) визначення особливостей нормативно-правового, організаційного й науково-методичного забезпечення спеціалістів із кризового управління, стратегічних комунікацій та міжвідомчої координації;

4) використання новітніх технологій у сфері кризового менеджменту та аналізу безпекового середовища;

5) підготовки й перепідготовки управлінців із кризового управління, стратегічних комунікацій та міжвідомчої координації;

6) виховання лідерів у сфері кризового менеджменту;

7) запровадження нової етики управлінської діяльності;

8) використання потенціалу агенцій регіонального розвитку з метою стимулювання державно-приватного партнерства у сфері забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану;

9) проведення інформаційно-просвітницької роботи серед активної громади та населення з питань співробітництва цивільного населення і установ з військовими структурами при розв'язанні кризової ситуації;

10) вмотивованості членів громадських організацій і структур до участі в управлінні та до спільної відповідальності за результати діяльності.

Щодо окреслення основних цілей і завдань то, зокрема, основними цілями у сфері забезпечення економічної безпеки є: формування моделі ефективного управління на основі широкої взаємодії; об'єднання навколо питань забезпечення безпеки та стійкості; створення спільних спроможностей та вдосконалення планування з метою забезпечення належного рівня готовності й ефективного реагування на загрози та кризові явища широкого спектру; забезпечення ефективного громадського контролю за використанням ресурсів на рівні регіонів і територіальних громад.

Для обговорення та узгодження проєктів управлінських рішень, а також вирішення інших спільних питань забезпечення економічної безпеки та стійкості соціально-економічної системи може утворюватися мережа допоміжних органів, яка складається з міжвідомчих робочих груп, комісій, громадських організацій тощо. Особливе значення має створення мережі навчально-методичних центрів із кризового

управління, стратегічних комунікацій та міжвідомчої координації.

Ця коаліція міжвідомчої співпраці має функціонувати взаємопов'язано та у єдиному алгоритмі дій, а завдання виконуватися у відповідності до розроблених робочих програм і технічних завдань з урахуванням концептуальних положень забезпечення національної стійкості в Україні які визначено в окремому документі – Концепції [14] та з урахуванням досвіду CIVIL-MILITARY CO-OPERATION — CIMIC.

Військово-політичним керівництвом Північноатлантичного альянсу приділяється значна увага розробці нормативно-правової бази та відпрацюванню завдань, що покладені на органи цивільно-військового співробітництва (CIVIL-MILITARY CO-OPERATION — CIMIC) як під час проведення миротворчих операцій, так і в ході міжнародних військових навчань, у тому числі із залученням країн — партнерів НАТО. Зокрема, під час проведення міжнародних навчань серії «Кооператив партнер» дії CIMIC відпрацьовувались у повному обсязі у 2002 році (Констанца, Румунія). А у 2003 році в Одесі – вперше на території нашої держави із залученням особового складу Збройних Сил України.

Метою CIMIC є встановлення та підтримка максимально повного співробітництва цивільного населення і установ з військовими структурами в межах зони конфлікту для створення найбільших моральних, матеріальних і тактичних переваг над противником при розв'язанні кризової ситуації. При цьому наголошується, що значна частина завдань може бути вирішена без застосування військової сили або загрози силою, шляхом узгодження дій військового командування з цивільним населенням. Такий спосіб є найбільш дієвим у сучасних умовах, коли фактори міжнародного гуманітарного права і поваги до цивільного населення відіграють вирішальну роль і накладають суттєві обмеження на способи застосування військ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи ті виклики які випали на долю України доцільним буде зробити наступний висновок:

1. Ураховуючи вище зазначене можна стверджувати, що саме ЦВС, під час військового стану, виступає дієвим інструментом надійної захищеності соціально-економічної

системи. Даний організаційний механізм дає можливість оперативно здійснити оцінку цивільного середовища, розв'язати питання гуманітарних криз, забезпечити ефективну взаємодію між військовим командуванням та регіональними органами влади, місцевими органами самоврядування, представництвами громадських, неурядових, міжнародних організацій, населенням тощо.

2. Для подальшого розвитку механізмів ЦВС потрібно сформувати науково-методичне підґрунтя (навчальні програми, професійні стандарти, розширення ресурсної бази тощо), з питань підготовки спеціалістів із кризового управління, стратегічних комунікацій та міжвідомчої координації, а також мережі науково-аналітичних і навчально-методичних центрів розвитку співробітництва ЦВС, що дасть можливість забезпечити економічну безпеку та економічну стабільність соціально-економічної системи та виконати основні завдання у сфері забезпечення національної стійкості.

3. На тлі політичної та економічної нестабільності поступово відбувається зародження національного консенсусу з приводу національної ідеї (як головної детермінанти системи національної ідеології та програми діяльності держави) і, відповідно, національної моделі соціально-економічного розвитку, з чітко визначеними національними інтересами, національними потребами, національним ідеалом, національною безпекою, національною місією і це говорить лише про одне – Україна знаходиться на етапі трансформаційних змін національного будівництва.

Свого всебічного дослідження потребує питання щодо формування в Україні комплексної організаційної моделі забезпечення економічної безпеки та стійкості регіонів і територіальних громад, а також створення постійно діючих форматів взаємодії ЦВС, органів державної і місцевої влади, підприємств і організацій, громадянського суспільства відповідно до положень Стратегії національної безпеки України затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392.

Перелік використаних джерел

1. Повзун Д. І. Економічна безпека регіону як складова національної безпеки України. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 89–94.

2. Возняк Г. В. До питання бюджетної безпеки регіонів і громад України в умовах нестабільної економіки. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство*: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет конференції з міжнародною участю. 21 січня 2021 р. Полтава: НУПП. 2021.135 с. URL: <https://nupp.edu.ua> (дата звернення 10.06.2025)

3. Іванишин В.В., Стельмашук А.М. Інституційно-інноваційний розвиток сільських територій та громад як стратегічний пріоритет економічної безпеки держави і конвергенції її до стандартів ЄС. Інноваційна економіка. 2019. № 5–6. URL: <http://inneco.org> (дата звернення 10.06.2025)

4. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-vumovakh-dovhotryvaloyi-viyny> (дата звернення 10.06.2025)

5. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozyekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (дата звернення 10.06.2025)

6. Foreign and domestic experience of the defense resources management in the defense management system of the state. / [V.Koval, O.Semenenko, L.Skurinevska, S.Mokliak, I.Tkach]; under the editorship of O.Semenenko. Kyiv: General Staff of the Armed Forces of Ukraine, 2023. 321 p.

7. Semenenko O., Skurinevska L., Ostapets O., Tolok P., Onofriichuk P., & Tarasov O. Regarding the formation of theoretical, methodological, conceptual and theoretical foundations of defense resource management in the system of ensuring the military and economic security of the state. *Social Development and Security*. 2023. № 13(6). P. 119-132. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.6.11>

8. Подлужна Н. Організація управління економічною безпекою підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 - економіка, організація і управління підприємствами. Донецьк: НАН України; Інститут економіки промисловості, 2003. 20 с.

9. Дубецька С. Економічна безпека підприємств України. Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт націо-

нальної безпеки України: Матеріали наук.-практ. конф. Київ, 2003.

10. Користін О. Є. Економічна безпека. Національні економічні інтереси та загрози економічній безпеці України. URL: http://pidruchniki.ws/15290527/ekonomika/natsionalni_ekonomichni_interesi_zagrozi_ekonomichniy_bezpetsi_ukrayini(дата звернення 10.06.2025)

11. Луцанець М. Економічна безпека держави: чинники, що впливають на стан економічної безпеки. *Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення*: мат. Всеукраїн. наук.-практ. інтернет-конф. (15–16 травня 2014 р., м. Львів) / упоряд. А. М. Штангрет; редкол.: О. І. Амоша, К. Б. Волощук, О. І. Лайко та ін. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2014. С. 81–84.

12. Левицький В.О. Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах», 31 березня-01 квітня 2021 р. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2021. С. 22–24.

13. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : підручник. Київ : Академвидав, 2003. 608 с.

14. Резнікова О. Щодо концепції забезпечення національної стійкості в Україні. Київ : НІСД, 2020. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analitresnikova-national-security-8-2020-1-1.pdf> (дата звернення 10.06.2025)

References

1. Povzun, D. I. (2020). Economic security of the region as a component of the national security of Ukraine. *Economy and State*, 8, 89–94.

2. Voznyak, G. V. (2021). On the issue of budgetary security of regions and communities of Ukraine in conditions of an unstable economy. Economic security: state, region, enterprise: Materials of the VI All-Ukrainian scientific and practical Internet conference with international participation. January 21, 2021. Poltava: NUPP. 2021.135 p. Retrieved from: <https://nupp.edu.ua> (Access date 10.06.2025)

3. Ivanyshyn, V. V., Stelmashchuk, A. M. (2019). Institutional and innovative development of rural areas and communities as a strategic priority of the economic security of the state and its convergence to EU standards. *Innovative econ-*

omy, 5–6. Retrieved from: <http://inneco.org> (Access date: 10.06.2025)

4. Economic security of Ukraine in the conditions of a long-term war. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-vumovakh-dovhotryvaloyi-viyny> (Access date: 10.06.2025)

5. Current challenges and threats to the economic security of Ukraine in the conditions of martial law. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozyekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (Access date: 10.06.2025)

6. Koval, V., Semenenko, O., Skurinevska, L., Mokliak, S. and Tkach, I. (2023). Foreign and domestic experience of the defense resources management in the defense management system of the state. Kyiv: General Staff of the Armed Forces of Ukraine, 321.

7. Semenenko, O., Skurinevska, L., Ostapets, O., Tolok, P., Onofriichuk, P. and Tarasov, O. (2023). Regarding the formation of theoretical, methodological, conceptual and theoretical foundations of defense resource management in the system of ensuring the military and economic security of the state. *Social Development and Security*, 13(6). P. 119-132. <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.6.11>

8. Podluzhna, N. (2003). Organization of management of economic security of an enterprise: author's abstract of the dissertation ... candidate of economic sciences: special 08.06.01 - economics, organization and management of enterprises. Donetsk: NAS of Ukraine; Institute of Industrial Economics, 20.

9. Dubetska, S. (2003). Economic Security of Enterprises of Ukraine. Non-state System of

Business Security as a Subject of National Security of Ukraine: Materials of Scientific-Practical Conference. Kyiv.

10. Korystin, O. E. Economic Security. National Economic Interests and Threats to Economic Security of Ukraine. Retrieved from: <http://pidruchniki.ws/15290527/ekonomika/natsional-ni-ekonomichni-interesi-zagrozi-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayini> (Access date: 10.06.2025)

11. Luschanets, M. (2014). Economic Security of the State: Factors Affecting the State of Economic Security. Economic Security of the State and Business Entities in Ukraine: Problems and Ways to Solve Them: Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference. (May 15–16, 2014, Lviv) / edited by A. M. Shtangret; editors: O. I. Amosha, K. B. Voloshchuk, O. I. Laiko and others. Lviv: Ukrainian Academy of Printing, 81–84.

12. Levytskyi, V.O. (2021). Development of socio-economic systems in modern conditions. Materials of the VI International Scientific and Practical Conference “Formation of a mechanism for strengthening the competitive positions of national economic systems in global, regional and local dimensions”, March 31-April 1, 2021. Ternopil: FOP Palyanytsya V.A., 22–24.

13. Khmil, F. I. (2003). Fundamentals of management: textbook. Kyiv: Akademvydav, 608.

14. Reznikova, O. (2020). On the concept of ensuring national stability in Ukraine. Kyiv: NISD, 2020. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analitresnikova-national-security-8-2020-1-1.pdf> (Access date: 10.06.2025)

Стаття надійшла
до редакції : 01.07.2025 р.

Стаття прийнята
до друку: 27.09.2025 р.

Стаття опублікована:
30.09.2025 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Самойленко І. О. Організаційні механізми забезпечення економічної безпеки соціально-економічної системи під час воєнного стану. *Часопис економічних реформ*. 2025. № 3(59). С. 63–70.

